

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і філософії мови

Курсова робота

на тему: «Специфіка перекладу назв англійських фільмів українською мовою»

Студентки групи Па 18-20
факультету германської філології і перекладу
денної форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія...
Смольської Марії Юріївни

Науковий керівник:
доктор філологічних наук,
професор
Потапенко Сергій Іванович

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ 2023

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Department of English Philology and Philosophy of Language

Term Paper

on the topic: «Specificity of translating English movies 'names into Ukrainian
language »

MARIIA SMOLSKA
Group IIa 18-20
Germanic Philology and Translation Faculty

Research Adviser
Prof. PhD (Linguistics)
Potapenko Serhii Ivanovych

Kyiv 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ	6
НАЗВ АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМІВ	
1.1 Назви художніх фільмів як власні назви.....	6
1.2 Специфіка власних назв в англійській та українській мовах.....	9
1.3 Труднощі при перекладі назв фільмів.....	11
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАД НАЗВ АМЕРИКАНСЬКИХ І БРИТАНСЬКИХ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	15
2.1. Переклад назв американських фільмів українською мовою... 15	
2.1.1 Трансформації, що використовуються при перекладі назв фільмів.....	16
2.2. Переклад назв британських фільмів українською мовою.....	18
2.2.1 Тактики перекладу назв фільмів.....	18
2.2.2 Стратегії перекладу назв фільмів.....	19
Висновки до розділу 2	23
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	25

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.

Фільмонім виконує багато функцій, дає можливість споживачеві скласти перше враження про фільм і навіть зробити вибір - дивитися фільм чи ні. Фільмонім — «обкладинка» фільму. Тому переклад фільмоніма є надзвичайно важливим процесом.

Відомий американський теоретик перекладу Юджин Ніда зазначив: «Щоб зробити найкращий і найбільш стандартизований переклад, переклад має відповідати оригінальній назві. А функціональна еквівалентність означає, що цільова аудиторія відчуває ті самі почуття, що й вихідна аудиторія, «приймаючи інформацію про історію» (Bassnett-Maguire, 1980).

Метою дослідження є розгляд назв британських та американських фільмів.

Завдання:

- Вивчити назви фільмів англійської мови;
- Розглянути назв британських та американських фільмів як власні назви;
- Виявити особливості перекладу назв британських та американських фільмів українською мовою

Матеріалом роботи мого дослідження послужили британські та американські фільми.

Об'єкт роботи – назви британських і американських фільмів.

Предмет дослідження переклад назв британських та американських фільмів українською мовою.

У роботі застосовуються такі методи дослідження: частотний аналіз, описовий, порівняльно-історичний, зіставний, трансформаційний аналіз, контекстуально-інтерпретаційний метод.

Практична цінність роботи. Робота може бути використана при вивченні теорії перекладу студентами та викладачами.

Новизна полягає у вивченні фільмонімів британських та американських фільмів, особливості їх перекладу.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи становить 26 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМІВ

1.1 Назви художніх фільмів як власні назви

Фільмонімами є носії призначених функцій, основна з яких номінативна. Головна характеристика фільмонімів – це конкретна інформація про картину світу певної країни (Яхнюк, 2002).

За своєю природою назви кінофільмів відносяться до розряду власних назв (онімів), але єдиної термінології у сучасній ономастиці й досі не існує.

Ономастика- розділ лексикології, що вивчає власні назви, їх будову, системну організацію, функціонування, розвиток і походження (Brini, 2000). Цю галузь знань можна цілком правомірно вважати самостійною наукою, адже вона має власний об'єкт дослідження — лексичні одиниці (власні назви), що відрізняються від інших собі подібних планом змісту, планом вираження та функцією (Кривонос, 2010). Крім того, ономастика має власну наукову і практичну проблематику, напрацьований значний фактичний матеріал та важливі результати багаторічних наукових досліджень. Як і кожна самостійна та незалежна дисципліна за час свого існування, вона володіє розгалуженим понятійно-термінологічним апаратом та розробляє власну методологію досліджень.

Фільмоніми є особливим розрядом власних назв, оскільки мають особливу знакову природу (Шитник, 2022). Найважливішою функцією фільмонімів є інформаційна функція. Репрезентуючи твір кіномистецтва, фільмонім виступає своєрідною аббревіатурою фільму.

Фільмоніми складають літопис кіномистецтва, фіксуються словниками та іншими спеціальними виданнями (Шитник, 2022). Тим часом безперечно, що сутність назв фільмів лінгвістична. Як і інші номінації, назви, фільмоніми утворюють ономастичне поле, всередині якого виділяються зони, причому

розподіл можна проводити по-різному, залежно від того, який критерій покладено в основу класифікації: жанровий, структурний, семантичний і т.д.

Назви сучасних фільмів різноманітні як за структурою та семантикою, так і за своїми стилістичними властивостями. Художній фільм також має смислову завершеність, має назву (заголовок), представлений у вигляді письмового документа (сценарій кінофільму) і має певну цілеспрямованість (розважити, повідомити важливу інформацію тощо) та прагматичну установку (авторське бачення власного кінофільму) (Книш, 1992).

Щоб правильно перекласти заголовок кінострічки, необхідно знати особливості перекладу та саму функцію мови. Британський перекладач Пітер Ньмарк визначає функцію мови так: експресивну функцію, інформативну функцію, вокальну функцію, естетичну функцію, фатичну функцію та металінгвальну функцію (Ullmann, 1989). Дослідник запевняє, що, знаючи лексичні та граматичні особливості перекладу, можна точно та достовірно перекласти іноземний заголовок. Ці характеристики втілюють основний зміст фільму.

1. Короткість. Американські назви фільмів зазвичай включають лише одне або два ключові слова, щоб бути помітнішими для глядачів. Як правило, вони короткі та компактні, тому глядачеві легко зрозуміти ідею самого фільму. Ці ключові слова, в основному, іменники. Вони можуть включати головну фігуру, місце дії, час, коли відбувається подія (Яхнюк, 2002).

2. Культурна якість. Для перекладача необхідно володіти не менш як двома мовами, щоб розуміти відмінність культур (Яхнюк, 2002). Мова – це частина культури. Фільм як частина культури, він неминуче відбиває її особистісну характеристику. Отже, назви фільмів повинні мати особливу функцію культурного обміну. Не маючи уявлення про культурні особливості мови, що вивчається, важко зрозуміти тему, яку виражає назва фільму.

3. Художня якість. Фільм – це мистецтво, тому заголовки фільмів перекладаються так, щоб глядач міг відчутти художню особливість мови.

Наявність у назв художніх особливостей може проводити оцінку аудиторії фільму (Шитник, 2022).

4. Комерційна якість. Кіно є різновидом товару, отже, має великий комерційний характер. Так само назви фільмів мають і художню якість, і економічну. Наприклад, назва фільму «Я знаю, що ти зробив минулого літа». Люди хочуть знати, що робили минулого літа, тому виявляють великий інтерес до фільму (Ullmann, 1989).

Дослідник А.В. Ламзіна (Книш, 1992) поділяє типи фільмонімів на чотири види відповідно до їх найважливішого компонента. До першої групи автор зараховує заголовки з основною думкою. Серед таких фільмонімів називають такі, як: «Як я тепер люблю» - "How I live now" (2013, реж. Кевін Макдональд); до другої групи - заголовки з перспективою сюжету, наприклад: "Після весілля" - "After the wedding" (2019, реж. Барт Фрейндріх); до третьої групи належать антропоніми – індивідуальні характеристики осіб головної дійової особи: «Джанго звільнений» – “Django Unchained” (2012, реж. Квентін Тарантіно).

До четвертої відносяться заголовки, де виділяються місце або час дії сюжету: "1917" - "1917" (2019, реж. Сем Мендес), "Три білборди на кордоні Еббінга, Міссурі" - "Three Billboards Outside Ebbing, Missouri" (2017, реж. Мартін Макдона), так і опис хронотопу: "Минулої ночі в Нью-Йорку" - "Last Night" (2010, реж. Мессі Таджедін) (Лукьянова, 2011).

Основна складність перекладу фільмів полягає в адаптації тексту до іншої культури. Тому можна припустити, що фільм з міжнародною тематикою і відомим акторським складом буде більш вдалим, тому що глядачі з інших країн зможуть краще зрозуміти, що відбувається на екрані. Найчастіше кіноіндустрія орієнтується на певну вікову категорію (в основному це люди від 12 до 40 років) (Кривонос, 2010).

Тому в кіномові все активніше вживаються вульгаризми, сленг або скорочена лексика. Тому важливим моментом у перекладі фільмів є передача гумору та правильно підібрана розмовна лексика.

1.2. Специфіка власних назв в англійській та українській мовах

Перед тим як говорити про специфіку власних назв, треба визначити саме їх поняття. Власні назви (їх ще називають онімами) є словосполученнями або просто словами, які є позначенням індивідуальних об'єктів.

Можна виділити такі групи власних іменників:

- імена, по батькові, прізвища, псевдоніми, прізвиська (Г. С. Сковорода, Т. Г. Шевченко);
- прізвиська тварин (Мурка, Барсик);
- імена міфологічних та казкових істот (Олена Прекрасна, Коцїй Безсмертний, Геракл, Зевс);
- географічні назви (Байкал, Антарктида, Сибір);
- астрономічні назви (Сатурн, Юпітер, Кассіопея, Сонце);
- назви історичних подій (Велика Вітчизняна війна);
- назви художніх творів, картин, газет, журналів, найменування підприємств, магазинів та ін. («Лускунчик», «Праця», «Спляча красуня»).

У художньому творі, який не має чітко вираженої теми чи сюжету, заголовок несе важливе функціональне навантаження, розкриває задум або загальний задум автора.

Традиційно визначають п'ять функцій назв фільмів: номінативну, інформативну, рекламну, прогностичну та прагматичну (Луцькінова, 2011).

Номінативна функція фільмоніма полягає в тому, що фільмонім є назвою фільму і, таким чином, має номінативну функцію. Інформативна функція кінооніма є однією з найважливіших. Назва фільму несе культурно-історичний посил і дає глядачеві уявлення про те, що відбувалося далі у творі. Крім того, під час пошуку фільму, який цікавить глядачів, він часто спирається на назву фільму, яка дає йому основну інформацію про сюжет фільму (Книш, 1992).

Сприйняття промоційної функції визначається як здатність назви фільму стати найбільш інтригуючим за рахунок використання стилістичних прийомів, семантичних особливостей і змістовних функціонально-семантичних засобів,

забезпечуючи тим самим успіх фільму в прокаті і тим самим залучаючи більшу аудиторію. кількість потенційних глядачів, яким це цікаво (Книш, 1992).

Феномен домінування рекламної функції над іншими стає тенденцією сучасного кіно в умовах комерційного дискурсу. Крім того, враховуючи жорстку конкуренцію в кіноіндустрії, однієї назви фільму недостатньо для успішного просування фільму. З міркувань значущості назва фільму використовується разом із слоганом і трейлером. Найчастіше залучаються також імена режисера та відомих акторів, виконуючи привабливу та рекламну функцію (Книш, 1992).

Прогностичну функцію виконує жанрово-смілова адаптація, тобто. Х. шляхом додавання асоціативних слів, які пов'язують назви фільмів із жанром фільму. Прагматична функція бере на себе роль використання мови для інтелектуального, емоційного чи вольового впливу на потенційну аудиторію. Німецький учений Крістіан Норд (Кривонос, 2010) використовує системний підхід до визначення функцій фільмонімів:

- Диференціація досягається завдяки використанню «виразної назви, яка однозначно визначає зміст заголовка».
- Функція метатексту досягається використанням невербальних засобів
- Фатична функція – відноситься до «довжини та мнемічної якості» заголовків
- Посилальна функція досягається шляхом використання певних загальновідомих посилань, якими поділяються люди різних культур
- Експресивність — це виразність заголовків, яка досягається різними способами
- Номінальна функція передбачає запрошення аудиторії переглянути певний фільм. Кінонім, таким чином, є назвою художнього твору, за допомогою якого глядачеві дається стисле уявлення про сюжет і подальші події фільму (Кривонос, 2010).

Заголовок це перше, що глядачі дізнаються про фільм, тому переклад назв американських кінострічок дуже важливий. Коректний переклад назви

може висловити головну думку фільму та залучити бажання глядачів піти на нього. Психологічне дослідження доводить, що приблизно 8% читачів журналів, газет і блогів фокусує свою увагу виключно на заголовках. Аналогічна ситуація спостерігається із кінофільмами. За назвою фільму глядач потенційно визначає, чи варто дивитися йому фільм (Nord, 1995).

Відомо, що споживачеві потрібно приблизно 1,5–2 секунди, щоб вирішити, цікавить його тема даного фільму чи ні (Bassnett-Maguire, 1980). Тому переклад – це складний та багатогранний вид людської діяльності, де різні культури, різні особистості, різні погляди, різна література, різні епохи, різні рівні розвитку, різні традиції та звички можуть стикатися один з одним. Назва фільму – це об'єкт багатьох міждисциплінарних досліджень.

1.3 Труднощі при перекладі назв фільмів

Доречність та еквівалентність є центральними категоріями загальної теорії перекладу. Класичне визначення адекватного перекладу полягає в тому, що семантично та прагматично еквівалентний переклад вважається адекватним.

Говорячи про перекладацьку еквівалентність, слід зазначити, що вона буває синтаксичною, семантичною та прагматичною. Синтаксична еквівалентність означає структурну подібність вихідного та цільового тексту. Якщо немає синтаксичної подібності, то говорять про трансформацію (Кривонос, 2010).

Фільмонім – це орієнтир для потенційного глядача під час вибору фільму. Перекласти фільмонім яскраво і привабливо - це своєрідна майстерність. Однак не меншою майстерністю буде - адекватно перекласти фільмонім, щоб він був схожим за змістом із вихідною назвою. Для цього необхідні не лише володіння іноземною та рідною мовою досконало, а й певні екстралінгвістичні знання та творчі навички (Кривонос, 2010).

Аналіз перекладу фільмонімів зумовлений нинішньою ситуацією на ринку виробництва фільмів, пов'язаною з якістю перекладів. Ознайомлення з рекламними буклетами фільмів, де даються оригінальні назви англійською та їх переклад, призводить до безрадісних висновків, тому необхідний англо-український довідник найпоширеніших назв та назв, що дає лінгвокультурну інформацію (Кривонос, 2010).

Нові фільми з'являються досить часто і у великих кількостях, тому перекладачі не завжди приділяють достатньо уваги і сил на те, щоб їхній переклад був адекватним. Сукупний аналіз перекладів фільмонімів показує, що найчастіше зміни зумовлені впливом культурно-мовної специфіки країни, де виходить у прокат іноземний фільм (Кривонос, 2010).

Існують три основні блоки перекладацьких труднощів при роботі з фільмонімами:

- Проблеми міжкультурної комунікації;
- Проблеми, зумовлені технічними вимогами;
- Лінгвістичні проблеми.

Для створення стратегії вирішення даних перекладацьких труднощів слід провести аналіз сприйняття глядачем засобів вираження фільму. Такими засобами для фільму є вербальні та невербальні засоби комунікації.

Інформація, що передається невербальними засобами, сприймається як ситуаційний контекст мовного твору. Проте слід враховувати, що перекладу підлягають лише вербальні засоби комунікації. Внаслідок чого постає питання про адекватність сприйняття фільму, в якому присутні і невербальні засоби, що мають національно-культурну специфіку (Шитник, 2022).

Використання безлічі прийомів міжкультурної адаптації суджень, що містять алюзії на реалії іншої культури неможливо через відеоряд. Другий блок проблем обмежує форму перекладу. Ці умови не повинні впливати на зміст. Істотну допомогу для перекладача надає велика кількість у художньому фільмі засобів виразності. При перекладі частина значимих елементів оригіналу втрачається, частина компенсується іншими, з'являється додаткова

інформація, змінюється співвідношення імпліцитно та експліцитно вираженого, використовується компресія (Шитник, 2022)

Третій блок проблем пов'язаний із мовним оформленням оригіналу та його відображенням у перекладі. Закономірності диктуються функціональним навантаженням на окрему одиницю. Відеоряд і тут відіграє значну роль. При збігу норми в оригінальній та перекладній культурах ситуативна обумовленість комунікації полегшує роботу перекладача, але у ряді випадків може спричиняти неякісні переклади (Книш, 1992).

Немає жодних сумнівів, що всі зазначені фактори взаємодіють один з одним, маючи вплив на переклад, який має велике значення для сприйняття іноземного фільму, що є інструментом пізнання іншомовної культури. Існує три стратегії, до яких вдаються українські перекладачі під час перекладу фільмонімів:

- Прямий переклад англomовних фільмонімів українською мовою. Найчастіше, такої стратегії перекладу піддаються фільмоніми, де присутні неперекладні культурно-специфічні компоненти. До цієї стратегії також необхідно віднести такі перекладацькі прийоми як транслітерація та транскрибування фільмонімів, які не мають внутрішньої форми.

- Трансформація назви. У перекладознавчих дослідженнях прийнято вважати, що трансформації під час перекладу зумовлені різними чинниками: лексичними, стилістичними, функціональними, прагматичними. При використанні даної стратегії багато фільмоніми перекладаються з розширенням когнітивної інформації за допомогою заміни або додавання лексичних елементів, а введення ключових слів фільму компенсує в назві смислову або жанрову недостатність дослівного перекладу. Ця стратегія також сприятливо позначається рекламної функції фільмонімів. Крім додавання також використовується прийом опущення, де зайва або відволікаюча інформація опускається під час перекладу фільмоніму.

- Заміна назв фільмів. Основними вимогами для перекладача є збереження семантико-структурної рівності та рівні комунікативно-

функціональні властивості. Однак це не заважає використовувати повну заміну фільмоніма під час перекладу, що іноді обумовлено культурними особливостями країни мови перекладу. Цей прийом використовується досить часто.

Висновки до розділу 1

Було дано пояснення важливості грамотного підходу до перекладу фільмонімів іншими мовами, зокрема, українською, через величезного потоку продукції західної кіноіндустрії на український ринок.

Більше того, у розділі було розглянуто низку важливих моментів, таких як основні перекладацькі трансформації та технічні прийоми перекладу. Також були представлені основні труднощі перекладу, а також стратегії перекладу фільмонімів.

На основі проведеного дослідження можна сказати що переклад фільмонімів є справою не легкою. Дуже важливо досконало розуміти деталі, ідею фільма та його етимологію, щоб здійснити точний і правильний переклад фільмоніма, який донесе потенційному глядачу початкову інформацію про кінофільм. Важливо також вибрати правильну (-ні) трансформації для перекладу, згадані у розділі, і вивчити потенційні проблеми, які можуть виникнути при перекладі, бо від цього залежить успіх фільму і зацікавленість глядачів в ньому.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАД НАЗВ АМЕРИКАНСЬКИХ І БРИТАНСЬКИХ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У цьому розділі більш детально будуть розглянуті назви фільмів і їх особливості, тактики і стратегії які використовують перекладачі щоб досягти адекватного перекладу, а також різницю між ними. Окремий пункт в розділі буде присвячений трансформаціям, використання яких стане в нагоді при виконанні перекладу назв фільмів.

2.1. Переклад назв американських фільмів англійською мовою

Переважає більшість заголовків є односкладовими реченнями: доповненням «Воїни світла» – “Daybreakers” (2009, реж. Майкл Спіріг, Пітер Спіріг,), визначенням: «Незрівнянний містер Фокс» – “Fantastic Mr. Fox” (2009, реж. Уес Андерсон), обставиною: “Похмілля у Вегасі” – “The Hangover” (2009, реж. Тодд Філіпс).

Також в односкладових конструкціях крім суб'єкта і предикату присутні і визначення, доповнення та інші члени речення: "Зречи нас від лукавого" - "Deliver Us from Evil" (2014, реж. Скотт Дерріксон); "Моє велике грецьке літо" - "My Life in Ruins" (реж. 2009, Девід Петрі). Деякі фільмоніми використовуються з синтаксично нероздільними словосполученнями: "Дев'яте життя Ліу Дракса" - "(The 9th) Life of Louis Drax" (2015, реж. Александ Ажа); "4 вид" - "The 4th Kind" (2009, реж. Олатунде Осунсанмі).

У фільмонімах можуть виступати речення з функцією звернення: "З любов'ю, Саймон" - "Love, Simon" (2018, реж. Грег Берланті). 2% фільмонімів представлені інфінітивними пропозиціями: "Вбити гінця" - "Kill the Messenger" (2014, реж. Майкл Куеста); определенно–личними пропозиціями: «Будь зі мною» – “Be with me” (2009, реж. Марія Максимова); безособовими: "Потрапили" - "Doghouse" (2009, реж. Джейк Вест).

Деякі фільмоніми використовують парцеляційні конструкції: «Сутінки. Сага. Молодий місяць» - "The Twilight. Saga: New Moon" (2009, реж. Кріс Вайц).

Таким чином, переклад назв фільмів включає безліч складних факторів. Переклад заголовків має бути лаконічний, вражаючий, привабливий і осмислений (Ullmann, 1989)

2.1.1 Трансформації, що використовуються при перекладі назв фільмів. Усі назви кінофільмів, перекладених українською мовою, можна систематизувати так:

1. Назви, в яких містяться імена героя (-їв): "John Carter" (2012)- "Джон Картер", "Parker" (2013) - "Паркер", "Ben-Hur" (1959) - "Бен-Гур", "Snowden" (2016) - "Сноуден", "Mr.Holms" (2015) - "Містер Холмс", "Jason Bourne" (2016) - "Джейсон Борн".

2. Назви, в яких вказує дата, день, місяць або рік: "Sweet November" (2001) - "Солодкий Листопад", "Friday the 13th" (1980)- "П'ятниця 13-те", "October Sky" (1999) - "Жовтневе небо".

3.Екранізації відомих літературних творів: "The Girl with the Dragon Tattoo" (2011) - "Дівчина з татуванням дракона", "Alice Through the Looking Glass" (2016) - "Аліса в Задзеркаллі", "Me Before You" (2016) - "До Зустрічі з тобою", "The Perks of Being Wallflower" (2012) – «Добре бути тихонею, «The Jungle Book» (2016) – «Книга Джунглів».

4. Фільм, у назві якого згадується професія: "The Mechanic" (2011) - "Механік", "The Illusionist" (2006) - "Ілюзіоніст", "The Guardian" (2006) - "Рятувальник", "The Judge" (2008) - "Суддя".

Заміна (субституція) – найпоширеніший спосіб трансформації. При перекладі частини мови, форми слів, члени речення тощо піддаються заміні. Перекладачам доводиться всіляко хитрувати, щоб зацікавити та залучити глядачів до кінозалів цікавою назвою. Тут важливо зберегти тонку грань відповідності назви змісту: "Some like it hot" (1959) - "Дехто любить

гарячіший" - "У джазі тільки дівчата"; "Alvin and Chipmunks: the Road Chip" - "Елвін і бурундуки: дорожній чіп" - "Елвін і бурундуки: грандіозне бурундуключення"; "Hachi: A dog's tale" - "Хатіко: собача казка" - "Хатіко: найвірніший друг"; "Central Intelligence" - "Центральна Розвідка" - "Півтора шпигуна"; "The Huntsman Winter's War" - "Мисливець: зимова війна" - "Білосніжка та Мисливець 2"; "Keeping Up with the Joneses" - "Встигай за Джонсонами" - "Шпигуни по сусідству"; "The Hangover" - "Похмілля" - "Похмілля у Вегасі". З вище наведених прикладів можна побачити що якби переклад був здійснений дослівно, без змін частин речень чи форм слів, переклад би не був адекватним.

Додавання у перекладі застосовується, якщо для нормального сприйняття тексту потрібно додати нові слова: «Skyfall» – «Скайфолл–007» – «Координати “Скайфолл”»; "17 Again" - "Знову 17" - "Тату знову 17"; "Creed" - "Крид" - "Крид: Спадщина Роки"; "The Forest" - "Ліс" - "Ліс примар"; "The Wolverine" - "Росомаха" - "Росомаха: Безсмертний". В усіх цих випадках без використання стратегії додавання назва фільму не мала б сенсу і була б незрозуміла для потенційного глядача (Книш, 1992).

Опущення – явище, прямо протилежне додаванню. При перекладі опущенню піддаються найчастіше слова, які є семантично надмірними, з погляду їх змістового змісту: «Teenage Mutant Ninja Turtles: Out of the Shadows» – «Черепашки Ніндзя: Вихід із Тіні» – «Черепашки-Ніндзя 2»; "In time" - "Під час" - "Час". Переклад – це компроміс. (Лук’янова, 2011). Таку сама ситуація, як і з технікою опущення, маємо тут- без виключення деяких слів при перекладі глядачу був би незрозумілий сенс назви фільму (Книш, 1992)

Отже, з цього переліку трансформацій ми можемо зрозуміти що просто дослівно перекласти назву фільму- не варіант.

2.2. Переклад назв британських фільмів англійською мовою

2.2.1 Тактики перекладу назв. Тактикою прийнято вважати спосіб, конкретну дію чи дії, які використовують для того щоб досягти бажаного результату в чомусь (Шитник, 2022). В нашому випадку, щоб досягти гарного перекладу.

Прийнято виділяти наступні три головні тактики: прямий переклад, непрямий переклад, трансформаційний переклад (Шитник, 2022).

При первинному перекладі назва фільму максимально зберігає його первинну форму ('Мій син'- 'My son'). Таку тактику в основному застосовують, коли у назві фільму є два іменники.

Трансформаційний переклад полягає в субституції, додаванні або опущенні деяких лексичних елементів ("Copshop"- "Хороший, поганий коп") (Шитник, 2022)

Непрямий переклад, при якому назва повністю змінюється, застосовують для номенів, що містять різноманітні культурно-специфічні складові, використовуюче інше лексичне наповнення. Така тактика одна з найскладніших у перекладі. ("The Art of Racing in the Rain"- "Мистецтво гонки в дощ) (Шитник, 2022).

Переклад назви може супроводжуватися смисловою адаптацією (розширенням), яка за допомогою заміни чи додавання лексичних елементів, введення ключових слів фільму розширює (компенсує) у назві смислову чи жанрову недостатність дослівного перекладу. Назва несе величезне функціональне навантаження.

1. Назва фільму повинна відповідати жанру фільму. Якщо це трилер, то назва має бути жахливою, містичною, таємничою, часто використовуються перекладачами такі слова як п'ятьма, пекло, диявол і т.д. Напр.: "Carriers" / "Носії", "Orphan" / "Дитина темряви", "Drag me to hell" / "Затягни мене в пекло".

2. Назва має відображати суть і нести збірний зміст всього твору. У назві має відобразитись те, про що цей фільм. Повинна збігатися та асоціюватися хоча б тематика назви та змісту. Вампіри – Історія одного вампіра. Сюжет фільму закручений навколо коробки з кнопкою - це відобразиться в назві - The Box / (Шитник, 2022)

3. Назва має відповідати передбачуваній цільовій аудиторії. Якщо це діти – то назва має бути смішною та зрозумілою навіть для дитини: «Том і Джеррі», «Міккі Маус», «Дональд Дак», якщо це дорослі – то можна допустити складніші назви: “The Imaginarium of Doctor Parnassus “/ «Уявлення доктор доктора Парнаса» (Terry Gilliam / Террі Гілліам).

2.2.2 Стратегії перекладу назв фільмів. Стратегіями при перекладі називають програми здійснення перекладацької діяльності, що формується на основі загального підходу перекладача до виконання перекладу в умовах певної комунікативної ситуації двомовної комунікації, яка визначається специфічними особливостями цієї ситуації і метою перекладу (Михайленко, 2014).

Поняття «тактики перекладу» і «стратегії перекладу» часто взаємопов'язують, оскільки при перекладі і те, і те може використовуватись одночасно. На мою думку, неможливо здійснити адекватний переклад проігнорувавши стратегії або не визначившись з тактикою, яку треба використовувати.

Далі поговоримо про стратегії, які допомагають при перекладі назв фільмів та книг.

Перша стратегія, що стала основою створення більшості фільмонімів у процесі мовної локалізації кінострічки для українськомовного кінопрокату, — стратегія аналогізації (Кривонос, 2010). Згідно з нашою класифікацією, реалізація даної стратегії відбувається у випадках, коли при перекладі кінозаголовок з англійської на українську мову фільмонім не зазнає значних змін, крім природних, спричинених різницею мов, а саме їх граматичного

ладу, різної сполучуваності слів (Кривонос, 2010). У такому разі перекладач вдається до граматичних замінів, але все одно намагається максимально уподібнитися до оригіналу як синтаксично, так і лексично. Яскравими прикладами є "Run Ronnie Run" - "Біжи, Ронні, біжи!", "Pauly Shore Is Dead" - "Полі Шор мертвий", "The Big Year" - "Великий рік", "Reality Bites" - "Реальність кусається", "Charlie and the Chocolate Factory" - "Чарлі і шоколадна фабрика", "Catch Me If You Can" - "Злови мене, якщо зможеш".

Стратегія аналогізації реалізується за допомогою наступних прийомів.

Транслітерація - прийом перекладу, при якому перекладач зберігає графічний образ слова: "Inferno" - "Інферно", "Minamata" - "Мінамата", "Rango" - "Ранго".

Транскрипція - прийом перекладу, що полягає в передачі звукового образу слова: "Donnie Brasco" - "Донні Браско", "Duplex" - "Дюплекс", "Lady Bird" - "Леді Берд", "Sherlock Gnomes" - "Шерлок Гномс", "Mortdecai" - "Мордекай".

Калькування - прийом перекладу, при якому складові слова або фрази перекладають відповідними елементами мови перекладу (Кривонос, 2010): "Megamind" - "Мега мозок", "Alice in Wonderland" - "Аліса в Країні чудес", "The Imaginarium of Doctor Parnassus" - "Воображаріум доктора Парнаса».

Зазначимо, що перші два прийоми особливо допомагають при перекладі односкладових фільмонімів, які містять власні імена, топоніми, ідеоніми та реалії. Калькування ж, своєю чергою, є універсальний прийом, що у повною мірою забезпечує втілення стратегії аналогізації.

Ідея стратегії побудови перекладацького ідеоніма прямо протилежна стратегії аналогізації: перекладач навмисно уникає копіювання оригінального фільмоніма і на його основі або на основі сюжету створює абсолютно нову назву (Кривонос, 2010). Це викликано невідповідністю бажаного прагматичного впливу фільмоніму на українськомовного глядача з тим, який надає фільмонім, утворений за допомогою буквального перекладу. В результаті цей процес призводить до нульової лінгвістичної еквівалентності

завдяки тому, що при перекладі відбувається повна заміна лексико-семантичних структур. При цьому завдяки стилістичній адаптації фільмоніма експресивність перекладу часто набагато вища, ніж експресивність оригіналу.

Ця стратегія послужила основою для успішної локалізації таких кінозаголовків, як "21 Jump Street" - "Мачо і ботан". Оригінальний фільмонім є адресою департаменту секретної служби поліцейських, а переклад акцентує увагу на головних героях, при цьому сленгізм та антитеза в назві успішно допомагають виконати прогностичну функцію, точно визначаючи жанр картини. Ще один приклад: "Zoolander" - "Зразковий самець", в якому замість прізвища у створеному перекладацькому ідеонімі за допомогою епітету та сленгу використовували характеристику героя як особистості, що дає глядачам більше інформації та виконує прогностичну функцію.

I, нарешті, третя стратегія— це трансформація назви (Кривонос, 2010). Передача заголовка в даному випадку передбачає "ремоделювання" фільмоніму шляхом прийомів додавання, опущення та різноманітних замін. У процесі реалізації цієї стратегії перекладацький ідеонім не створюється, але водночас фільмонім зазнає певних структурних чи семантичних перетворень. Причиною цього є певні функціональні, лексичні і прагматичні чинники, зокрема і необхідність (чи бажання) підвищити рівень експресивності (Книш, 1992).

Іноді для того, щоб нівелювати складності сприйняття заголовка глядачем, у рамках даної стратегії перекладачі вдаються до прийому додавання (Кривонос, 2010), наприклад: "Escape at Dannemora" - "Втеча з в'язниці Даннемору". У цьому випадку експліцитний переклад допомагає реалізувати прогностичну функцію фільмоніма, точніше визначити його жанр і сюжет, тому що для українськомовного реципієнта незрозуміло, що саме ховається за онімом Даннемора, а завдяки доданню глядач розуміє, що сюжет має кримінальний контекст. Аналогічної мети служить додавання і в наступному прикладі: "Zero Effect" - "Принцип детектива Зеро": така локалізація фільмоніму адресує глядацьку увагу до жанру детектива. Існує й

інший варіант перекладу даного фільмоніма — «Нульовий ефект», який ми вважаємо менш вдалим, оскільки перекладач не врахував каламбур, гру слів: Zero — це і «нульовий», і прізвище головного героя, калькування ж призвело до спотворення сенсу.

Якщо перекладач розглядає формулювання оригінального фільмоніма як надлишкове, в рамках даної стратегії можливе застосування опущення. Опущення передбачає відмову від передачі у перекладі слів, значення яких виявляються нерелевантними чи легко відновлюються з контексту. Для досягнення лаконічності опускаються можуть не лише окремі слова, а й цілі частини речень: "Night at the Museum 2: Battle of the Smithsonian" - "Ніч у музеї 2", "Paradise Lost 3: Purgatory" - "Втрачений рай 3".

Стратегія трансформації назви припускає використання заміни (Кривонос, 2010). Так, наприклад, під час перекладу фільмоніма "Meet the Parents" — «Знайомство з батьками» в результаті граматичної трансформації імперативна конструкція була змінена на іменну.

В основному застосування стратегії трансформації назви спричинене необхідністю адекватної передачі засобів експресивізації, закладених в оригінальному фільмонімі. Розглянемо такі приклади.

"The Secret Life of Walter Mitty" - "Неймовірне життя Уолтера Мітті" - в даному випадку експресивність передана за допомогою підбору епітету "неймовірна", який більш релевантний для жанру пригодницького фільму, ніж визначення "секретна" / "таємна", які апелюють до жанру детективу.

Сленг є одним з найважливіших аспектів вираження експресивності у фільмонімах. Відповідно до цього серед перекладачів спостерігається тенденція до збереження сленгу в адаптованій назві: "Used Guys" - "Бували хлопці", "Yoga Hosers" - "Йогануті". Більше того, як ми вже зазначали вище, під час створення перекладацького ідеоніму саме сленг може стати його семантичним ядром. "Freaks and Geeks" - "Чудики і чокнуті" - в даному прикладі, підібравши схожі за значенням сленгізми української мови, перекладачеві вдалося зберегти ще один важливий прийом експресивізації -

алітерацію. Також під час перекладу деяких назв можливий підбір еквівалентів їхнього ряду стійких виразів, які вже існують у мові перекладу, наприклад: “Flirting with Disaster” — «Не будіть сплячого собаку».

У наступному прикладі на перший погляд може здатися, що в процесі трансформації назва набула негативного забарвлення: *Gonzo: The Life and Work of Dr. Hunter S. Thompson* - "Гонзо: страх і ненависть Хантера С. Томпсона". Насправді замість лексем «життя» та «робота» перекладач використовує назву конкретної роботи Хантера С. Томпсона - роману "Fear and Loathing in Las Vegas", яке в перекладі звучить як "Страх і ненависть у Лас-Вегасі". Прецедентність є одним із найважливіших засобів експресивізації заголовка, тому збереження відсилання до твору, вже знайомому глядачам, з великою ймовірністю виступить додатковим атрактивним елементом для провокування інтересу та залучення глядацької аудиторії. Також цей переклад є добрим прикладом синтаксичного уподібнення, яке характерне для більшості перекладів фільмонімів.

Висновки до розділу 2

Беручи до уваги всі моделі перекладу назв фільмів, описані у другому розділі, основними можна виділити наступні: додавання, заміна та опущення, оскільки більшість назв фільмів перекладають саме з допомогою цих способів. Серед тактик перекладу можна виділити наступні три: прямий переклад, трансформаційний переклад та непрямий переклад, найважчим з яких прийнято вважати останній, оскільки він потребує найбільше знань і досвіду від перекладача.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження вдалося виділити, класифікувати та дефінувати перекладацькі стратегії передачі фільмонімів, (а саме стратегію аналогізації, стратегію побудови перекладацького ідеоніма та стратегію трансформації назви), назви за критерієм можливості збереження та/або модифікації прагматичних характеристик оригіналу (з урахуванням необхідності та умов локалізації). Фільмоніми можуть являти собою прості та складні речення. Їхня структура найчастіше пов'язана з семантикою, лаконічність покликана робити їх простими для розуміння та запам'ятовування, синтаксична структура породжує ефект виразності.

Описані стратегії передачі фільмонімів при їх перекладі з англійської на українську можуть бути використані як в освітньому процесі при підготовці перекладачів, так і в практичній професійній діяльності дипломованих та досвідчених перекладачів.

Перекладачу треба використовувати різні стратегії при перекладі назв фільмів для того, щоб зробити переклад адекватним і донести до глядача першу інформацію про жанр/ приблизний сюжет фільму.

Загалом можна сказати, що при перекладі фільмонімів мова йде не лише про адекватну передачу смислового змісту. Важливо також виокремити та зробити видимим перше враження про чужу культуру, яке цілком може міститись в такій простій речі як назва фільму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Великий тлумачний словник сучасної української мови.* (2003). Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: ВТФ «Перун», 1440 с.
2. Зарицький М. С. (2004). *Переклад: створення та редагування.* К.: Парламентське видавництво, 120 с.
3. Книш О. В. (1992). *Лінгвістичний аналіз найменувань кінофільмів:* автореф. дис. канд. філол. наук. Одеса, 17 с.
4. Корунець І. В. (2003). *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад).* Вінниця: Нова книга, 448 с.
5. Кочерган М.П. (2004). *Вступ до мовознавства: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.* К.: Видавничий центр „Академія”, 368 с.
6. Кривонос Я. В. (2010). Нормативні проблеми українського перекладу американської кінопродукції. *Лінгвістика.* № 1, с. 176–182.
7. Лукьянова Т. Г. (2011). Теоретичні аспекти кіноперекладу з англійської на українську мову. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.* №973. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. Вип. 68, с.183-188.
8. Михайленко О. В. (2014). *Поняття «перекладацькі стратегії» як складова стратегічної компетенції,* 148 с.
9. *Сучасна українська літературна мова.* (2001). за ред. М. Плющ. К.: Вища школа, 430 с.
10. Шитник Л. В., Юлдавшева Л. П. (2022). *Тактики перекладу англомовних назв фільмів українською мовою,* 207 с.
11. Яхнюк Т. О. (2002). *Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики:* дис. канд. пед. наук: 13.00.02. К., 203 с.
12. Bassnett-Maguire S. (1980). *Translation Studies.* London: Methuen.
13. Brini H. (2000) *Comparative stylistics. Translator's Journal,* 45(3), pp. 491–496.

14. Gardiner A. (1954). *The theory of proper names* London. N.-Y, 68 p.
15. Heylen R. (1993). *Translation, poetics and the stage: Six French hamlets*. London: Routledge.
16. Nord, C. (1995). *Text-Functions in Translation: Titles and Headings as a Case in Point*, pp. 261– 284 c.
17. Ullmann S. (1989). *The Principles of semantics* Glasgow: Jackson., p. 73.